

YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA ASGARİ ÜCRET DÜZEYİNDE GELİR ELDE ETMENİN YOKSULLUK NAFAKASININ KABULÜ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

The Effect Of Earning Minimum Wage On The Acceptance Of Alimony In The Light Of Supreme Court Decisions

Av. Yaren Didem ÖZŞENOL

Avukat, Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Özel Hukuk, yarenozsenol@stu.aydin.edu.tr, Kocaeli/Türkiye
ORCID: 0000-0003-3614-3620

Cite As: Özşenol, Y.D. (2021). “Yargıtay Kararları Işığında Asgari Ücret Düzeyinde Gelir Elde Etmenin Yoksulluk Nafakasının Kabulü Üzerindeki Etkisi”, International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 7(40): 87-104.

ÖZET

Aile hukukunda; evliliğin sona ermesi, evlenmeyle eşler arasında oluşan (dar anlamda) aile birliğinin getirdiği ödevlerin tamamen sona ermesi anlamını taşımamaktadır. Evlilik birliğinde mevcut görevler, evliliğin sona ermesi ile birlikte farklı görünümde karşımıza çıkmaktadır. Bu yükümlülüklerden eşler arasındaki yardımlaşma ve dayanışma yükümlülüğünün evliliğin sona ermesinden sonraki halini yoksulluk nafakası oluşturmaktadır. Yoksulluk nafakasının amacı tarafların boşanma ile oluşacak yoksulluk halini ortadan kaldırmaktır. Yoksulluk hali belirlenirken Yargıtay tarafından oluşturulan kıstaslar doğrultusunda hareket edilmektedir. Bu kıstaslar Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun asgari ücret miktarını belirlerken kullandığı kıstaslar ile benzerlik göstermesine rağmen Yargıtay, asgari ücret düzeyinde gelir sahibi olmayı kişiyi yoksulluktan kurtaran bir kavram olarak görmemektedir. Dolayısıyla asgari ücret ile çalışmak, yoksulluk nafakası talebinin kabulüne engel değildir. Asgari ücret yoksulluğu ortadan kaldırmaya dahi nafaka miktarının tayinini etkilemektedir. Bu çalışmada yoksulluk nafakası, yoksulluk nafakasının oluşum şartları, asgari ücretin yoksulluk nafakası üzerindeki etkisi ve yoksulluk nafakası taraflarının ayrı ayrı asgari ücret ile çalışmalarının oluşturduğu farklı durumlar Yargıtay içtihatları ışığında etraflıca incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Yoksulluk Nafakası, Asgari Ücret

ABSTRACT

In family law, the termination of the marriage does not completely mean the end of the duties that are formed with marriage between spouses brought by the unity of family. The current duties in family union appear in different form with termination of family. Alimony is the form of obligation of solidarity between spouses after end of the marriage. The purpose of alimony is to prevent the poverty that will occur with the divorce of the parties. While determining the state of the poverty, the criteria that are determined by Supreme Court are taken into consideration. Even though these criteria are similar to the criteria used by Minimum Wage Determination Commission in determination of the minimum wage amount, The Court of Cassation does not consider having a minimum wage as a concept that saves the person from poverty. Therefore, working with minimum wages does not prevent the acceptance of the demand for alimony. Even if the minimum wage does not eradicate poverty, it affects the decision of amount of alimony. In this study, alimony, the conditions of formation of alimony, the effect of the minimum wage on alimony and different cases caused by the work of the parties with minimum wage will be examined in detail in light of the Court of Cassation practices.

Keywords: Poverty, Alimony, Minimum Wage

1. GİRİŞ

Hukukumuzda aile kavramı toplumun temel yapısını oluşturan en küçük birim olması nedeniyle özel ve ayrıcalıklı bir öneme sahiptir. Bu önemin sonucu olarak 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, aile hukukunu ayrı bir kitap halinde düzenlemektedir. Bu kitapta da eşlere, henüz aile birliği kurmaya karar verdikleri andan başlamak üzere birbirlerine ve varsa ailenin diğer üyelerine karşı sorumluluklar ve görevler yüklemektedir. Bu sorumluluk ve görevler, birliğin kurulması için geçerli koşul olan evliliğin mevcudiyetinden önce, evlilik birliği içerisinde ve evlilik birliği sona erdikten sonra farklı görünümde karşımıza çıkmaktadır. Yoksulluk nafakası da eşler arasında evlilik birliği süresince var olan yardımlaşma ve dayanışma yükümlülüğünün devamı mahiyetinde, boşanma ile yoksulluğa düşecek eş lehine hükmedilmesi muhtemel bir sonuçtur. Kanun koyucu yoksulluk nafakasını her durumda kabul etmemekte, belirli koşulların varlığı halinde ödenmesi gerektiğini öngörmektedir. Yoksulluk nafakasına hükmedilmesi için nafaka talep eden eşin nafakanın amacına uygun şekilde boşanma ile yoksulluğa düşecek olması öncelikli koşuldur. Nafaka ödeyecek eşin mali gücü ise nafakaya hükmedilip hükmedilmeyeceği, hükmedilecekse nafaka miktarının tayin edilmesinde etkilidir.

Türk Medeni Kanunu'nda yoksulluk nafakası düzenlenmekte ama yoksulluk kavramı tanımlanmamış ve yoksulluğun hangi hallerde söz konusu olacağı ortaya konulmamıştır. Söz konusu boşluk doktrin ve içtihatlar ile doldurulmaktadır. Uygulamada sıklıkla karşılaşılan ve içtihatlarla açıklanan durumlardan biri de asgari ücret düzeyinde gelir elde edilmesinin nafakanın kabulüne olan etkisidir. Asgari Ücret Komisyonu tarafından

asgari ücretin miktarı belirlenirken kullanılan kriterler, Yargıtay'ın yoksulluk belirlemede kullandığı kriterler ile benzerlik göstermektedir. Bu durumun asgari ücret ile çalışmanın kişiyi yoksulluktan kurtardığı şeklinde yorumlanması mümkündür. Ancak Yargıtay kararlarında asgari ücret düzeyinde gelir elde edilen çalışmanın yoksulluk nafakasının kabulüne engel teşkil etmeyeceği ifade edilmektedir.

Çalışmamızın ilk bölümünde yoksulluk kavramına ve yoksulluk nafakasına dair genel olarak açıklamalarda bulunulacaktır. İkinci bölümde yoksulluk nafakasının şartları açıklanarak kanunda zikredilen kriterler incelenecektir. Son olarak asgari ücret komisyonu ve Yargıtay'ın kabulü arasındaki farklı sonuçların nedeni ve Yargıtay'ın asgari ücret düzeyinde gelirin kişiyi yoksulluktan kurtarmayacağına ilişkin kabulünün gerekçeleri anlatılacaktır. Öte yandan eşlerden birinin veya ikisinin asgari ücret düzeyinde gelirinin olması halinde yoksulluk nafakasına hükmedilip hükmedilemeyeceği güncel doktrin ve Yargıtay kararları ışığında değerlendirilecektir.

2. YOKSULLUK KAVRAMI

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu yoksulluk kavramına ilişkin bir tanım getirmemiştir. Türk Dil Kurumu (TDK) yoksulluk kavramını “*sefillik, sefalet, fakirlik, verimsizlik, yetersizlik*” şeklinde tanımlamaktadır. Mezkûr tanım doğrultusunda sefil durumda olan sefalet çeken, fakir diyebileceğimiz, verimsiz ve yetersiz kişilere yoksul denilebilir. Bu tanım, eşler arasında boşanma kesinleştikten sonra gündeme gelecek olan ekonomik destek türleri ve bu destekleri öngören kanun koyucunun amacını anlamak için önemlidir. Zira yoksulluk durumunun ne olduğu bilinmeden yoksul insanın belirlenmesi de mümkün değildir. Öte yandan yoksulluk kavramı tanımının hukuk doktrini için önemi, kavramdan çıkartılacak kriterler ve bu kriterlerin somut olaya tatbiki ile elde edilecek sonuçtur.

Yoksulluk kavramını farklı ifadeler ile tanımlamak mümkündür. Bu tanımlar elde edilirken kişiler, etnik kökenler, içinde bulunulan zaman ve mekân ile kültürler gibi sosyal yaşam süjeleri kullanılmaktadır. Geçmiş iki yüz yıl öncesine dayanan bu kavrama dair toplumsal cinsiyet problemlerinin de etkisiyle son dönemde farklı tanımlamalara yer verilmesine rağmen bu tanımlar arasında ön plana çıkan iki tanesidir (Topçuoğlu vd, 2014: 7-8).

İlk tanım, yapılacak belirlemede tüketim ve gelir olgularını temel alırken ikinci tanıma göre yoksulluk ancak sağlık, beslenme, eğitim, barınma gibi yaşamsal aktiviteler ile belirlenebilmektedir (Şener, 2009).

Bu denli farklı değişkenler tanımlarda yer almaktayken genel bir kavram oluşturmak güçtür. Durum ve kişi bazında öznel değerlendirme yapılması en hakkaniyetli çözüm olacaktır. Kanun koyucu da bu düşünce ile mevcut hukuk düzenlemesinde yoksulluk tanımına yer vermemektedir. Ancak kanunların uygulanması sonucu oluşan Yargıtay içtihatları ile yargılamalara esas alınabilecek belirlemeye ulaşmak mümkündür. Hâkimden ise yoksulluk ve yoksul durumdaki kişi hakkında içtihatlar ve oluşan takdir yetkisine göre hareket etmesi beklenir (Öztaş, 2015: 834-835).

Yargıtay, yoksulluk kavramının ülkenin ekonomik ve sosyal koşulları doğrultusunda belirlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Buna göre beslenme, barınma, sağlık, kültür, giyinme, ulaşım gibi kişilerin maddi varlığını geliştirmek için önemli ve gerekli sayılan giderleri karşılayabilecek seviyede gelire sahip olmayan kişiler; yoksul kabul edilmektedir (YHGK T:07.10.1998, E:1998/2-656, K:1998/688; T: 05.05.2004, E:2004/3-251, K:2004/248; T:28.02.2007, E:2007/3-84, K:2007/95; T:16.05.2007, E:2007/2-275, K:275; T:11.03.2009, E:2009/2-73, K:2009/118; T:10.11.2010, E:2010/2-614, K:2010/597, https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5997#_, Erişim Tarihi: 25.03.2020).

3. YOKSULLUK NAFKASI KAVRAMI

Nafaka; “infak” kelimesinden türetilmiş olup beslenme ve hayatı sürdürme anlamlarına gelmektedir (Kaleli, 1978:115). Doktrinde nafaka kavramı, aile bireyleri arasında kendi imkanları ile geçinemeyecek olan yoksulluğa düşmüş kişiye ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için yapılan yardım olarak tanımlanmaktadır (Öztaş, 2015:1201, Dural vd. 2019:368; Hamzaçebi, 2002:23; Ruhi, 2010:17; Kaleli, 1978:115). Bu tanım kapsamına kişinin fikri gelişimini sağlama amacına hizmet de eklenebilir. Karşılanması beklenen ihtiyaçlar ise beslenme, barınma ve giyecek ihtiyaçlarıdır (Kaleli, 1978:115; Demir, 2017: 18-19). Temeli sosyal devlet ilkesine dayanan nafaka düzenlemeleri ile aile bireylerinin zaruret haline düşmesinin önüne geçilmeye çalışılmaktadır (Ruhi, 2010:18; Bozovalı, 1990:5).

Türk Medeni Kanunu'nda (TMK) nafaka kurumu; yardım ve bakım nafakası olmak üzere iki başlık halinde incelenmektedir. Bunlardan bakım nafakaları, boşanma ve ayrılık davaları ile ilişkili şekilde hükmedilen nafakalar olup tedbir nafakası, iştirak nafakası ve yoksulluk nafakası olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Doğan,

2015: 60). Makalemizin konusunu oluşturan yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için gerekli şartların ne olduğu bir sonraki başlıkta detaylı biçimde anlatılacaktır.

Türk Medeni Kanunu, aile kurumuna resmiyet ve varlık kazandıran evliliği şeklen düzenlemekte; ancak tanım yapmaktan kaçınmaktadır. Doktrinde ise evlilik, bir kadın ve erkek arasında hukuken öngörülen şartlar ve evlilik akdi çerçevesinde gerçekleştirilen yaşam birliği şeklinde açıklanmaktadır (Saymen ve Elbir, 1960:30; Tekinay, 1990:63; Velidedeoğlu, 1960:38; Köprülü ve Kaneti, 1985/1986:65-66; Hatemi ve Serozan, 1993:72). Dolayısıyla evlenmenin farklı cinsler arasında, yetkili evlendirme memuru önünde hazır bulunarak birbirine uygun irade beyanlarını bizzat açıklamaları gerekir (Ersöz ve Önder 2018: 1075). Öyle ki kanunda sayılan şartları haiz olmayan dinî nikahlı birliktelik ve hayat arkadaşlığın hukuken sonuç bağlanmamaktadır (Dural vd.i 2019: 7).

Kanunen geçerli kabul edilen evliliklerin sonra ermesine bağlanan sonuçların ve konumuz itibariyle söz konusu olan yoksulluk nafakasının istenebilmesi için uygulanabilmesi için kanun koyucunun sınırlı sayıda saydığı boşanma sebeplerinden birinin gerçekleşmesi gerekmektedir (Öztaş,1969: 205). Boşanma, hayatta olan eşlerin boşanma sebeplerinden en az bir tanesinin meydana gelmesi üzerine açacakları dava sonucunda evlilik birliğinin sona ermesidir (Hatemi vd., 2018:13). Evliliğin boşanma ile sona erecek olması, taraflara “maddi ve/veya manevi tazminat ile yoksulluk nafakası” talebinde bulunma imkânı tanımaktadır (Hamzaçebi, 2002:23).

Yoksulluk nafakası, 4721 sayılı TMK m. 175’de “*Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan malî gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.*” şeklinde düzenlenmektedir. Bu düzenlemeden yola çıkılarak, boşanmanın maddi sonuçları arasında yer alan yoksulluk nafakasının diğer maddi sonuçlar olan maddi-manevi tazminattan dayandığı düşünce itibariyle farklı olduğu sonucuna varılabilir (Velidedeoğlu, 1960: 221). Diğer bir deyişle maddi ve manevi tazminata tarafların uğradığı zarar sonucunda ve bu zarar miktarında hükmedilmekteyken (Öztaş, 2015:833; Arbek, 2004:139-140; Ruhi, 2010:44.); yoksulluk nafakası ise hakkaniyet çerçevesinde boşanma nedeniyle yoksul duruma düşecek kişinin asgari şartlarda yaşam koşullarını muhafaza ederek korumayı amaçlamaktadır (Serim Arkan, 2007:293; Aksi görüş için Bkz: Öztaş, 2015: 839; Feyzioğlu, 1986: 397-398). Bu nedenle hâkim, boşanma kararı ile birlikte kişiyi yoksulluktan kurtaracak miktarda yoksulluk nafakasına hükmedebilir (Gençcan, 2013:1100; Demir, 2017:42-44).

Boşanma davasının eki niteliğindeki yoksulluk nafakası ödeme borcu, boşanmayla birlikte yoksulluk nafakasının da kabulü halinde takdir edilen miktarda ve karar kesinleşme tarihinde muaccel hale gelir (ergün, 2009:1238).

Boşanma ile yoksulluğa düşecek eşi koruma amacı, kanunda sayılan yoksulluk nafakasının sona erme sebeplerinden birinin gerçekleşmesi ile kendiliğinden veya sona ermeye dair mahkeme kararına kadar devam etmektedir (Ruhi, 2010: 18; Bozovalı, 1990:42. Yoksulluk nafakasının sona erme sebepleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ersöz, 2018: 477 vd).

4. YOKSULLUK NAFKASININ ŞARTLARI

Türk Medeni Kanunu m. 175, yoksulluk nafakasının kabulü için aranan koşulları anlatır. Madde metninde söz konusu koşullar;

- ✓ Medeni kanunun tarafından kabul edilen geçerli bir evliliğin varlığı ve boşanma ile sona ermesi
- ✓ Nafaka talep eden eşin yazılı veya sözlü talepte bulunması
- ✓ Nafaka alacaklısının diğer eşten daha az kusurlu veya kusursuz olması
- ✓ Nafaka borçlusunun nafaka miktarını karşılayacak mali güce sahip olması
- ✓ Nafaka talep eden eşin boşanma nedeniyle yoksulluğa düşeceğinin anlaşılması

Şeklinde (Uzun, 2013: 21). Ancak her duruma uygun düzenlemeye kanun içerisinde yer verilmesi mümkün olmadığı gibi hâkimin somut olayda hakkaniyete uygun karar verebilmesi amacıyla kanunda bazı boşluklar yer almaktadır. Hâkim mevcut içtihatlar ışığında, takdir yetkisini kullanarak söz konusu boşlukları somut olaya uygun şekilde dolduracaktır.

Takip eden başlıklar ile bu şartlar sırasıyla ele alınacaktır.

4.1. Mevcut Bir Evliliğin Bulunması ve Boşanma Koşulu

Evlilik, doktrindeki tanım doğrultusunda, tam ve sürekliliği bulunan hayat ortaklığı kurmak üzere farklı cinsler arasında hukukten kabul edilen ve geçerli olacak şekilde oluşturulan sosyal, ahlaki ve hukuki kurum olarak nitelendirilmektedir (Zevkliler vd., 1997:739; Öztan, 2015:119; Velidedeolu, 1960:45; Akıntürk ve Ateş Karaman, 2011: 59). Kanun koyucu tarafından belirlenen şekle uygun olmayan dini nikâh veya hayat arkadaşlığı gibi kavramlar ise evlilik birliği oluşturmadığı gibi aile hukukuna da tâbi değildir (D vd., 2019:7).

Boşanma ise eşlerden birinin iki eşin de hayatta olduğu zamanda kanunda düzenlenen sebeplerden en az birine dayanarak açacağı davada, hâkim kararı ile evlilik birliğinin sonlandırılmasıdır (Akıntürk ve Ateş Karaman, 2011: 235). Boşanmanın sonuçlarından bir tanesi de yoksulluk nafakasının talep edilmesidir. Gerçekten de hâkim tarafından boşanma kararı verilmemesi durumunda yoksulluk nafakası da söz konusu olamaz (Ersöz, 2019: 1227). Burada salt boşanma kararı verilmesi gerekli ise de yeterli değildir, boşanma kararının kesinleşmiş olması da gerekmektedir (Kılıçoğlu, 2016: 170).

Boşanma davasının hangi sebeple açıldığı yoksulluk nafakası kararını doğrudan etkilememesine rağmen kusur belirlemesine olan etkisi nedeniyle dolaylı etkisini görmek mümkündür (Uzun, 2013:24).

Yoksulluk nafakasına dair düzenlemede boşanma ile düşülecek yoksulluk nedeniyle bu nafakaya kabul kararı verileceği belirtilmiş olmasına rağmen TMK m. 145 ile m. 160. arasında açıklanan mutlak ve nispi butlan ile batıl olan evlilikler için de diğer şartların varlığı halinde yoksulluk nafakasına hükmedilmesi mümkündür. Zira, batıl bir evlilik hukukten geçerli bir evlilik olmamasına rağmen hâkim kararıyla sona erme anına kadar geçerli bir evliliğin sonuçlarını doğurmaktadır (Öztan, 2015: 577-619; Uzun, 2013:25). Diğer bir deyişle kanun koyucu TMK m. 158 ile batıl olan evlilikler için de mal rejiminin tasfiyesi, tazminat, nafaka ve soyadı hakkında boşanmaya ilişkin hükümlerin uygulanacağını benimsemektedir. O halde diğer şartların da gerçekleşmesi halinde evliliğin butlanı davalarında talep edilen yoksulluk nafakası hakkında kabul kararı verilmesi mümkündür (Öztan, 2015:205).

Son olarak değinilmesi gereken husus ise doktrinde farklı görüşlere sebep olan anlaşmalı boşanma davalarıdır. Anlaşmalı boşanma davalarında taraflar, aralarında akdedecekleri sözleşme ile boşanmanın koşullarını belirlemektedir. Oluşturulan protokol maddeleri arasında mali sonuçlara dair anlaşmaya da yer verilmelidir. Bu nedenle yoksulluk nafakası ve ödeme koşullarının taraflar arasında akdedilen sözleşme ile kararlaştırılması mümkündür. Anlaşma protokolünde yoksulluk nafakasına yer verilmemesi hali ise doktrinde tartışmalıdır.

Yargıtay bu hususta anlaşma protokolünde yer almayan yoksulluk nafakası hakkında sonradan açılacak dava ile talepte bulunulmasını mümkün görmemektedir (Yargıtay 2. HD T: 02.04.2002, E: 2002/4038, K: 2002/4625, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5997#>, Erişim Tarihi:26.03.2020). Aynı görüşü savunan doktrindeki yazarlara göre anlaşmada yer verilmeyen yoksulluk nafakası, o tarihte kişilerin boşanma ile yoksulluğa düşmeyeceği anlamına gelmektedir. Verilen kararın kesin hüküm oluşturması sebebiyle de sonradan açılacak davada nafaka talebinin dinlenilmesi mümkün olmayacaktır (Arbek, 2004: 140; Ergün, 2009: 1243; Aras, 2010: 76-77). Ancak anlaşmalı boşanma davası sırasında bu taleplere dair hakkını açıkça saklı tuttuğunu bildiren taraf, bahsedilen engelle karşılaşmayacaktır (Ruhi, 2010: 47. Farklı görüş Bkz Öztan, 2015: 836-837).

Anlaşmalı boşanma davası şeklinde açılan ancak sonradan çekişmeli hale gelen davalarda ise protokolde nafaka ve tazminat talebi bulunmadığına dair ifade feragat anlamı taşımamaktadır. Yoksulluk nafakası hakkında talebin varlığı halinde gerekli değerlendirmeler yapıldıktan sonra karar verilmesi mümkündür (Yarg. 2. HD T:15.12.2011, E:2011/2011, K:2011/22275, <https://legalbank.net/belge/y-2-hd-e-2011-2011-k-2011-22275-t-15-12-2011/1835874/>).

4.2. Talep Koşulu

Yoksulluk nafakasına hâkim, bu yönde bir talep olmaksızın re'sen karar veremez (Kılıçoğlu, 2016: 171; Yıldırım, 2014:90). Kanun koyucu nafaka talebinin tarafların irade serbestisine tâbi olduğunu öngörmektedir. Aynı nedenle talepte bulunan eşin daha sonra bu talebinden feragat etmesi de kabul edilmektedir (Dural vd., 2019:150; Öztan, 2015:836; Ünsal, 2016: 217). Nafaka talep edilmesi noktasında ve aranan koşullar anlamında kadın ya da erkek olunması bir farklılık teşkil etmemektedir.

Aranan talep koşuluna dair Yargıtay, açıkça belirli bir miktarda yoksulluk nafakası talebinin yanı sıra boşanma ile düşülecek yoksulluktan üstü kapalı bahsedilmesini de yeterli kabul etmektedir. Kişilerin muhtaç

durumda olduğunu ifade etmelerinin yoksulluk nafakası talebi anlamına geldiğinden hareketle açıkça yoksulluk nafakası talep edilmesine gerek duymamaktadır. Tedbir nafakasının boşanma sonrasında devam etmesi talebi de yoksulluk nafakası talebi olarak değerlendirilmektedir. Talebin bu şekilde örtülü gerçekleştirildiği hallerde hâkim, talep edilenin yoksulluk nafakası olarak nitelendirilebileceği kanaati üzerine nitelik ve miktarı açıklattırma yoluna gitmelidir (Gençcan, 2013:1139; Ergün, 2009:1240).

Talebin varlığı kadar ileri sürülme zamanı da önem arz etmektedir. Yoksulluk nafakası boşanma davası ile birlikte talep edilebileceği gibi bu davadan ayrı bir dava olarak da ikame edilebilir.

Boşanma davası ile birlikte talep edilecek yoksulluk nafakası Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (HUMK) döneminden (Ayrıntı için Bkz: Karamercan, 2013: 55-56; Ergün, 2009: 46; Yarg. 2. HD T:16.07.2007, E:2006/21683, K:2008/11359, <https://legalbank.net/belge/y-2-hd-e-2006-21683-k-2007-11359-t-16-07-2007/1961532/>) farklı olarak ancak dilekçeler teatisi aşamasında ve tarafların kanunen sunmalarına imkân tanınan dilekçeler ile talep edilebilir. Bu aşamadan sonra gerçekleştirilecek talep, Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) m. 141/1'de yer alan iddia ve savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağına tâbidir (Karamercan, 2013: 56; Topkaya, 2017: 52).

Boşanma davası ile talep edilmeyen dolayısıyla hakkında kesin hüküm bulunmayan yoksulluk nafakasının, boşanma davasının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıllık zamanaşımı süresi içinde ayrı bir dava ile talep edilmesi mümkündür (Gençcan, 2013: 1145).

Boşanma davası kesinleştikten sonra yoksulluk nafakası talebiyle ikame edilen ayrı davada hâkim, yoksulluğa düşecek olma halini boşanma davasının kesinleşme tarihini esas alarak değerlendirmelidir. İkame edilen yeni davanın açılış tarihi veya karar tarihinde var olan koşullara göre karar verilmemektedir (Gençcan, 2013: 1144).

4.3. Nafaka Talep Eden Eşin Kusurunun Diğer Eşin Kusurundan Ağır Olmaması

Yoksulluk nafakası talep eden eşin diğer eşten daha ağır kusurlu olması halinde nafaka talebinin kabulü mümkün değildir. Boşanmaya sebep olan olaylarda nafaka talep eden eşin diğer eşe göre kusursuz veya daha az kusurlu olması gerekir (Ceylan, 2018: 110). Yoksulluk nafakası talep eden eş için kusur koşulu bu şekilde belirlenmesine rağmen kanun maddesinin ikinci fıkrasında boşanmaya sebep olan olaylarda nafaka borçlusunun kusurunun aranmayacağı belirtilmektedir (Kırmızı, 2016: 682; Ruhi, 2010: 44). Ayrıca nafaka talebinde bulunan eşin, diğer eş ile eşit derecede kusurunun bulunması halinde dahi nafaka talep edilebileceği vurgulanmaktadır (Yıldırım, 2014: 90. Örneğin her iki eşin de zina etmesi ya da sadakatsiz davranışlarda bulunması halinde diğer koşullar da mevcutsa talep eden eş lehine yoksulluk nafakasına hükmedilebileceğine ilişkin bkz. Ersöz, 2018: 223).

Hâl böyle olmakla birlikte kusur durumunun belirlenmesi için taraflar arasında boşanmaya sebep olan olaylar açısından bir kusur karşılaştırmasının yapılması kaçınılmazdır (Oğuz, 2000: 31). Bu nedenle nafaka borçlusunun kusurunun aranmayacağı koşulu her iki tarafın da kusursuz veya eşit kusurlu olduğu durumlar için dikkate alınabilmektedir. Boşanmaya sebep olan olaylarda iki tarafın da kusursuz veya eşit kusurlu olduğunun dosya kapsamından anlaşılması, nafakanın kabul kararına engel değildir (Arbek, 2004: 141; YHGK T:21.03.2018, E:2017/1584, K:2018/503, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>, Erişim Tarihi: 24.02.2019; Uzun, 2013:61).

İsviçre Medeni Kanunu'nun aksine hukukumuzda kusur ve evlilik sonrası dayanışma ilkesine dayalı nafaka sistemi geçerliliğini sürdürmektedir (Oktay Özdemir 2016: 61).

Ayrı bir dava ile talep edilen yoksulluk nafakası hakkında karar verilirken de kusur durumu boşama davasında elde edilen deliller ve nitelendirmeler doğrultusunda belirlenmekte; ayrıca araştırma yapılmamaktadır (Ergün, 2009: 1242).

4.4. Nafaka Miktarının Nafaka Ödeyecek Eşin Mali Gücü ile Orantılı Olması

Yoksulluk nafakasına dair kabul kararıyla birlikte miktar hususunda da belirleme yapılmalıdır. Belirlenen miktarın hem talepte bulunan eşin yoksulluktan kurtarması hem de nafaka borçlusunu eşin mali gücü ile orantılı olması gerekir (Oğuz, 2000: 62). O halde hâkimin somut olayın nitelikleri, nafaka borçlusunun mali gücü ve nafaka alacaklısını yoksulluktan kurtaracak miktar arasında insanca yaşamaya ve hakkaniyete uygun belirleme yapması beklenir (Serim Arkan, 2007: 293; Bozovalı, 1990: 71; Özlük, 2018: 42). Doktrinde eşlerin evlilik birliğinde var olan hayat standartlarının belirleyici olacağı görüşü de karşılık bulmaktadır.

Evlilikte alınan kararlara güvenen hatta bu nedenle ev işlerine yoğunlaşan eşin emeğinin böylece hak ettiği değeri görmesi mümkündür (Öztañ, 2015: 839; Feyzioğlu, 1986: 397-398; Hatemi ve Serozan, 1993: 253).

Kanun koyucu miktar belirlemede kesin sınırlar çizmeyerek hâkime takdir hakkı tanımaktadır. Yine de madde metninden nafaka borçlusunun mali gücünün üst sınır olacağı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte genel normlar arasında yer alan taleple bağlılık ilkesi gereğince hâkim, karar verirken talep edilen nafaka miktarından fazlasına karar veremeyecektir (Dural vd., 2019: 151; Ergün, 2009: 1243).

4.5. Yoksulluk Nafakasına Süresiz Hükmedilmesi

Yoksulluk nafakasına aksi talep edilmedikçe süresiz şekilde hükmedilir. Tarafların nafakanın belirli bir süre ile ödenmesi şeklinde talepte bulunmaları halinde taleple bağlılık ilkesi gereğince bu süre ile sınırlı karar verilmesi gerekir.

Kanun koyucu tarafların süreye dair anlaşma yapmalarının yanı sıra belirli bir süre olmaksızın koşula bağlı şekilde getirecekleri sınırlamaya da cevaz vermektedir. Böylece örneğin nafakanın, nafaka alacaklısına emeklilik aylığı bağlanana kadar ödeneceğinin kararlaştırılması mümkündür (Öztañ, 2015: 855; Yağcı, 2018: 326).

Yoksulluk nafakasının süresiz şekilde talep edilmesi halinde herhangi bir süre sınırı olmaksızın nafakaya karar verileceği genel kabul olmasına rağmen doktrinde aksi görüşler de yer almaktadır. Mevcut düzenlemeye dair görüş ayrılıkları öncelikle kanun metninin yorumlanması hususunda toplanmaktadır. TMK m. 175/1 madde metninde “... süresiz olarak nafaka isteyebilir” denilmektedir. Kanun koyucunun “isteyebilir” ifadesine yer vermesi, doktrinde söz konusu hükmün mutlak bir hüküm olup olmadığı diğer bir anlatımla hâkime takdir hakkı tanınıp tanınmadığına dair görüş ayrılıklarına sebep olmaktadır. Bazı yazarlar, madde lafzı ile hâkime takdir hakkı tanındığına kabulünü kanunun ruhuna aykırı bulmaktadır. Bu görüşe göre talep edilmediği müddetçe yoksulluk nafakasına süresiz hükmedilmesi mümkün değildir (Feyzioğlu, 1986:399; Bozovalı, 1990: 72; Velidedeoğlu, 1960:229-230; Köprülü ve Kaneti, 1985/1986:195; Camcı, 1996: 66). Aksi görüş ise, kanun koyucu tarafından madde metninin mutlak hukuki norm şeklinde düzenlenmediğini dolayısıyla hâkimin süresiz talep edilse dahi somut olaya göre nafaka hakkında belirli bir süre ile ödenmesi şeklinde karar verebileceğini savunmaktadır (Demir, 2017:81; Öztañ, 2015:855).

Yargıtay kararlarında, yoksulluk nafakasına süresiz şekilde talep edilmesi halinde ancak süresiz olarak karar verileceği belirtilmektedir (Yarg. 2. HD T:12.12.2017, E:2016/8859, K:2017/14407, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5997#> (Er.T.:21.03.2020); Yargıtay 2. HD T. 12.12.2017, E:2016/ 8859, K:2017/14407; Yarg. 2. HD T. 31.05.2010, E:2010/ 7918, K:2010/10193; Yarg. 2. HD T. 11.07.2012, E:2012/ 14283, K:2012/19487, <https://legalbank.net/>). Bu uygulamanın aksine, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 11. Hukuk Dairesi'nin yakın tarihli bir kararında (İstanbul BAM 11. HD T:15.10.2018, E:2018/2622, K:2018/1201, <https://www.yargikararlari.net/konu/taraflarin-yaşlari-2-yillik-fiili-evlilik-suresinin-az-oldugu-gozetildiginde-yoksulluk-nafakasinin-suresiz.664/>, Er.T.:02.04.2020) kanun maddesinin hâkime takdir hakkı tanıdığı görüşü doğrultusunda süresiz talep edilen yoksulluk nafakası hakkında belirli bir süre ile karar verdiği görülmektedir. Yerel mahkemeler tarafından söz konusu kanun hükmünde mevcut “süresiz” ifadesinin hukuka aykırı olduğu iddiası ve kaldırılması talebiyle Anayasa Mahkemesi'ne gerçekleştirilen itiraz başvurusu üzerine somut norm denetimi gerçekleştirilmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin esasa girerek verdiği 2012 tarihli kararında açıkça kanun metninde yer alan “süresiz” ifadesinin Anayasa'ya aykırı olmadığı ve yoksulluk nafakası hakkında belirli bir süre ile talep edilmedikçe süresiz şekilde karar verileceği ifade edilmektedir (AYM T:17.05.2012, E:2011/136, K:2012/72, RG Tarih: 26.6.2012, RG Sayı: 28335, <http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/64f47314-a60b-448e-8ea0-1c645f3a4b73?highlightText=%3Byoksulluk%20nafakas%C4%B1&excludeGerekce=False&wordsOnly=False>, Er.T.:24.12.2019).

4.6. Nafaka İsteminde Bulunan Eşin Boşanma Sonucu Yoksulluğa Düşecek Olması

Türk Medeni Kanunu, yoksulluk nafakası talebini boşanma ile yoksulluğa düşeceği belirlenen taraf lehine kabul etmektedir (Yıldırım, 2016: 67; Köprülü ve Kaneti, 1985/1986:195; Bozovalı, 1990:69; Zevkliler vd., 1997:981; Okyar Karaosmanoğlu, 2016:429). Boşanma sebebiyle düşülecek yoksulluk için kabul gören nafakaya boşanma dışında herhangi bir sebeple yoksulluğa düşecek kişi lehine hükmedilmesi mümkün değildir (Ceylan, 2018: 16; Feyzioğlu, 1986: 397; Ersöz, 2019: 1233). Boşanma ile yoksulluk arasında illiyet bağının kurulması ve düşülecek yoksulluğun gerçek bir yoksulluk olması zorunludur. Keza uygulamada kendi kusuru ile yoksul duruma düşen eş lehine nafaka talebinin kabul edilmeyeceği, yoksulluğun boşanma

sonucunda ortaya çıkması gerektiği belirtilmektedir (Yarg. 2. HD T:16.06.2003, E:2003/7790, K:2003/8775 Bkz: Ruhi, 2010: 43; Öztan, 2015: 842).

Yargıtay kararlarında nafakanın kabulüne dair “yoksulluğa düşme” kavramı karşımıza çıkmaktadır. Yoksulluğa düşme halinin anlaşılabilmesi için öncelikle yoksulluğun tanımlanması ve yoksulluk durumunun belirlenmesinde araştırılacak hususlar üzerinde durulması gerekmektedir. Bu kapsamda öncelikle Yargıtay’ın yoksulluk kavramı ve bu kavram ışığında yoksulluk durumunun belirlenmesi hususundan bahsedilecektir.

4.6.1. Yargıtay’ın Yoksulluk Tanımı

Kanun koyucu TMK m. 175 ile yoksulluk nafakasını düzenleme altına almakta; ancak yoksulluk kavramına dair hiçbir açıklamaya yer vermemektedir. Hâkimin takdirine bırakılan yoksulluk kavramının belirlenmesi noktasında, Yargıtay kararları yol gösterici olmaktadır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurul (YHGK) kararlarında yoksulluk belirlemesi; “yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür, eğitim” gibi bireyin maddi varlığı için gerekli ve zorunlu harcamaları karşılayabilecek seviyede gelir veya varlığa dayandırılmaktadır (YHGK T:07.10.1998, E:1998/2-656, K:1998/688; T:16.05.2007,E:2007/2-275,K:2007/275;T:11.03.2009,E:2009/2-73,K:2009/118, https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml_Er.T.:23.02.1019). Bu doğrultuda mevcut ülke koşulları da dikkate alınarak beslenme, barınma, sağlık, kültür, giyinme, ulaşım gibi mecburi giderleri karşılayabilecek geliri bulunmayan kişiler yoksul kabul edilmelidir. Uygulamada ve doktrinde genel kabul bu yönde olmasına rağmen bir kısım yazarlar tarafından var olan yaşam standardını kaybeden, geliri ve malvarlığı bulunmaması sebebiyle muhtaç duruma düşecek kişilerin yoksul kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bu görüşe göre evlilik birliği içerisindeki maddi durum belirleyici kabul edilmelidir (Zevkliler, 1992:851; Öztan, 2015:839; Feyzioğlu, 1986:397-398; Hatemi ve Serozan, 1993:253).

Yargıtay’ın kriterleri doğrultusunda oluşturulacak yoksulluk belirlemesi yeterli olmayıp yoksulluğa düşme halinin de somut olayda incelenmesi zaruridir. Keza kanun koyucu yoksulluğa boşanma ile düşülmesi gerektiğini ifade etmektedir. Yoksulluğa düşmenin belirlenmesi için ilk adım sosyal ve ekonomik durum araştırmasıdır. Bu araştırma yapılırken eşlerin çalışma ve gelir durumu ile sahip olduğu malvarlıkları belirlenmelidir. Varlıkları belirlenen kişiler hakkında yapılacak değerlendirmede ise içinde bulunulan zamanın ekonomik koşullarına göre nesnel, var olan yaşam standardına göre öznel değerlendirmeler yapılmalıdır (YHGK T:10.11.2010, E:2010/2-614, K:2010/597, https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5997#_ErişimTarihi:28.03.2020). Bu araştırmaların yapılmadığı dosyalar eksik inceleme nedeniyle Yargıtay tarafından bozmaya tâbi tutulmaktadır (Yarg. 2. HD T:22.01.2008, E:2008/4156, K:2008/357, <https://legalbank.net/belge/y-2-hd-e-2007-4156-k-2008-357-t-22-01-2008/1904103/>, Erişim Tarihi: 08.01.2021).

Somut olaya yoksulluk kriterlerini tatbik ederek tarafların yoksulluk durumlarına ulaşmak ve bu şekilde muhtaçlığa dair belirleme yapmak mümkündür. Yoksulluk durumunun belirlenmesi için ise malvarlığı, gelir ve çalışma durumları incelenmelidir.

4.6.2. Yoksulluk Durumunun Belirlenmesi

Kişinin malvarlığı, malvarlığından elde edilen gelir veya çalışarak elde ettiği gelir ile geçimini sağlayamaması halinde yoksulluktan söz edilebilir. Diğer bir anlatımla, kişinin geliri, malvarlığı, çalışma durumu değerlendirilerek kişinin yoksulluk durumu hakkında fikir edinilir. Öte yandan bu durumların var olması, kişiyi yoksulluktan kurtarmaya yeterli olmayabilir. Buradan hareketle kişinin geliri, malvarlığı ve çalışma durumları incelenerek yoksulluğun belirlenmesi için kullanılan kriterler çerçevesinde bir değerlendirme yapılmalıdır. Takip eden alt başlıklarda bu üç durum detaylıca incelenecektir.

4.6.2.1. Gelir Durumu

Yoksulluk halinin belirlenmesi için kişilerin gelir durumunun araştırılması zorunludur (Yarg. 2. HD T:28.06.2006, E:2006/4395, K:2006/10336), https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5997#_ErişimTarihi:27.03.2020). Bu araştırmayı sadece çalışma karşılığı elde edilen gelir şeklinde sınırlandırmak hakkaniyetli bir sonuç doğurmayacaktır. Kira geliri, faiz geliri ve benzeri mal varlığından elde edilen gelirler de ihtiyaçların karşılanması amacıyla hizmet etmektedir. Bu başlık altında çalışma karşılığı olmayan gelirlere dair inceleme yapılacaktır.

Öncelikle çalışma dışında elde edilen gelir bilgisine doğrudan gelir kaynağından ulaşılabileceği gibi tarafların her türlü delil ile ispatlaması da mümkündür. Zira bu tür gelirler nafakaya hükmedilip

hükmedilmeyeceğine direkt olarak etki eden unsurların başında gelmektedir. Buradan hareketle, çalışma dışında elde edilen gelir söz konusu olduğunda tarafların delil serbestisi doğrultusunda her türlü delil ile geliri ispatı mümkündür.

Öte yandan, gelirin miktarı da önem arz etmektedir. Gelir miktarının kişiyi yoksul durumdan kurtarmaya yeter seviyede olması zorunludur. Bu nedenle yapılacak araştırmada gelir miktarının kişiyi yoksulluktan kurtarmaya yetip yetmeyeceği belirlenmelidir. Yargıtay verdiği bir kararda, kira geliri bulunan kadın için bu gelir miktarının kişiyi yoksulluktan kurtarmaya yetmeyeceğinden bahisle yoksulluk nafakası talebini kabul etmiştir (Yarg. 2. HD T:22.11.2004, E:2004/12362, K:2004/13562 Bkz: Gençan, 2013: 1104).

Verilen kararlarda gelirin varlığı ve süresinin dışında süreklilik olgusu da belirleyici rol üstlenmektedir. Yeterli miktardaki gelirin sürekli olmaması kişiyi yoksulluktan kurtarmayabilir. Bu nedenle yoksulluk nafakasının reddi kararlarında “düzenli ve sürekli” gelir vurgusu yapılmaktadır (Gençan, 2013: 1135).

Son olarak değerlendirilmesi gereken husus da boşanma neticesinde yoksulluğa düşecek olan tarafa yapılacak olan sosyal yardımlardır. Kural olarak kanun koyucu boşanma ile yoksulluğa düşülecek eş lehine yoksulluk nafakasına karar verilmesini kabul etmektedir. Ancak tarafların evli iken yararlanamadıkları sosyal devlet gereklerinden boşanma sonrası yararlanma imkânı doğabilir. Yine kural olarak yoksulluk nafakasının şartları arasında bulunan yoksulluğa düşme halinin boşanma sonrasında var olması zorunludur. Bu nedenle nafaka hakkında karar verilirken bağlanacak aylıkları da dikkate almak gerekmektedir. Dul aylığı, yetim aylığı, emekli maaşı, sakat maaşı gibi gelirlerin boşanma sonrasında yoksulluk nafakası talep eden taraf lehine ödenmeye başlanıp başlanılmayacağı, iddia üzerine araştırılır. Aylık bağlanacağı iddiası ispat edilse dahi bu durum tek başına nafaka talebinin reddi için yeterli olmayacaktır. Yapılacak araştırmanın esası bahsedildiği üzere kişiyi yoksulluktan kurtaracak miktarda ve sürekli gelir elde edilmesidir. O halde bağlanacak gelirin de miktarı ve sürekliliği karara konu edilebilecektir. Bu değerlendirme sonucunda nafaka talep eden tarafın yoksul duruma düşmeyeceği anlaşılıyorsa ancak o zaman talebin reddi hukuka uygun olmaktadır.

Yargıtay’ın 2008 tarihli bir kararında, boşanma ile kadına bağlanacak yetim aylığının tek başına yoksulluk nafakasının reddi için yeterli olmayacağını belirtmiştir. Alınacak maaşın yanı sıra miktarının da yoksulluktan kurtarmaya yeter seviyede olması gerekmektedir (Yarg. 2. HD T:03.04.2008, E:2008/6718, K:2008/4615 Bkz: Ruhi, 2010: 42).

Kanaatimizce tarafların gelir durumu, nafaka ve özellikle nafakanın miktarı bakımından önem arz etmektedir. Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda sadece gelir durumu incelemesi ile nafaka konusunda hüküm oluşturmayı doğru bulmamakta; somut olayın da niteliklerini dikkate alarak malvarlığına dair de inceleme yapmak suretiyle karar vermektedir (Yarg. 2. HD T: 11.04.2012, E: 2011/13625, K: 2012/9291, Yarg. 2. HD T: 21.04.2005, E: 2005/4704, K: 2005/6514, Yarg. 2. HD T: 04.06.2009, E: 2008/8468, K: 2009/10766, <https://legalbank.net/belge/y-2-hd-e-2006-9635-k-2006-16452-t-27-11-2006/3197888/>, Erişim Tarihi: 08.01.2021). Bizce Yargıtay’ın bu konudaki tutumu oldukça isabetlidir.

4.6.2.2. Malvarlığı Durumu

Yoksulluk nafakası talep eden taraf düzenli bir geliri bulunmamasına rağmen yoksul hale düşmesini engelleyecek malvarlığına sahip olabilir. Bu durumda sadece geliri bulunmaması sebebiyle nafaka hakkında kabul kararı verilmesi hakkaniyete uygun düşmeyecektir.

Yargıtay sadece gelir durumu araştırılarak verilen kararlar hakkında eksik inceleme nedeniyle bozma yaptırımı uygulamaktadır. Bu nedenle yerel mahkemelerce taraflara ait tapu kayıtlarının araştırılması, oturlan evin tapu kaydının incelenmesi gerekirse keşif yapılmak suretiyle değerinin belirlenmesi; yoksulluğun tespiti ve mali gücün ortaya çıkartılması için gereklidir. Özellikle keşif yapılarak değer belirlenmesi ihtiyacı, taşınmaz hakkında satış durumunun mümkün olduğunu gösterir (GENÇCAN, 2013: 1126).

Yapılacak malvarlığı araştırmasında kişinin mülkiyeti esas alınır. Keza Yargıtay kararlarına konu olaylarda, nafaka talep eden eşin ailesinin malvarlığı nedeniyle yoksulluğa düşmeyeceği iddiası ile karşılaşılmaktadır. Nafaka talep eden eşin, yalnızca ailesinin malvarlığı sebebiyle yoksulluk nafakası talebinin reddedilmesi hukuka aykırıdır. Bilindiği üzere miras hukukunda, mirasın açılma anı ve mirasçı sırası kavramları yer almaktadır. Tereke, miras bırakanın ölüm anında açılmakta ve mirasçılara bu anda intikal gerçekleşmektedir. Dolayısıyla henüz intikali gerçekleşmemiş varlık üzerinden kişinin yoksulluk halinin değerlendirilmesi hakkaniyete aykırı olacaktır. Ancak intikali gerçekleşen miras için aynı kararın verilmesi mümkün değildir.

Mirasın kişinin maddi varlığına geçerek onu yoksulluktan kurtarabilecek bir hâl aldığı durumlarda nafaka talebinin reddi yerinde olacaktır (Ergün, 2009: 1242; Gençcan, 2013: 1135).

Uygulamada mirasın intikali gerçekleşmesine rağmen muvazaalı şekilde devirler gerçekleştirildiği görülmektedir. Hukuk düzeni hiçbir surette kötü niyetli davranışı korumamaktadır. Muvazaa halinde de muvazaalı işlemin ispatıyla, nafaka talebinin reddi sağlanabilmektedir (Yarg. 2. HD T:17.06.2002, E:2002/5657, K:2002/8082 Bkz: Gençcan, 2013: 1126; Yarg. 2. HD T:09.07.2009, E:2009/11369, K:2009/13669 Bkz: Özüğür, 2013: 930).

4.6.2.3. Çalışma Durumu

Yoksulluk hali belirlenirken dikkate alınacak etkenlerden biri de çalışma durumudur. Boşanma davası taraflarının çalışma haline dair dosya içerisinde var olan iddiaları üzerine bu hususta araştırma yapılması zorunludur (Yarg. 2. HD T: 24.12.2001, E: 2001/16606, K:2008/17932 Bkz: Gençcan, 2013: 1128). Yapılacak çalışmada öncelikle çalışmanın gerçekleştirildiği iş yeri bilgisine ulaşılmalıdır. İş yerinin belirlenmesi üzerine çalışmaya başlama tarihi, sigortalı çalışma ve aylık ücret bilgisi öğrenilerek dosya kapsamına dahil edilir (Yarg. 2. HD T: 27.11.2006, E: 2006/9635, K: 2006/16452, <https://legalbank.net/belge/y-2-hd-e-2006-9635-k-2006-16452-t-27-11-2006/3197888/>, Erişim Tarihi: 08.01.2021). Dosyaya giren ücret bilgisi kişilerin yoksulluk hallerinin değerlendirilmesinde belirleyici rol oynamaktadır. Çalışma durumu ve detaylarına dair çelişkinin varlığı halinde ise bu çelişki giderilmeksizin karar verilmesi kanuna aykırıdır. Uygulamada tanık delili dahil olmak üzere her türlü delille çalışma olgusunun ve detaylarının ispatı mümkündür (Gençcan, 2013: 1331-1332).

Tarafların mevcut çalışmalarının bulunmadığı bilgisine ulaşıldığı halde araştırma bu noktada da sona ermeyecektir. En son çalışmanın gerçekleştiği iş yeri bilgisine ulaşılarak sona erme ve tazminat durumları araştırılmalıdır (Gençcan, 2013: 1130). Ayrıca, çalışmanın sona ermesi haline ilişkin ayırım, bu durumun işçinin iradesi ile gerçekleşip gerçekleşmediği noktasında toplanmaktadır. Mahkeme tarafından öncelikle aydınlatılacak husus iş sözleşmesinin kim tarafından sona erdirildiğidir. Akabinde iş sözleşmesinin hangi nedenle sona erdirildiği belirlenmelidir. Yargıtay, mevcut çalışması bulunmayan taraflara dair son iş yerinden ayrılma nedeni araştırılmaksızın verilen kararları kanuna aykırı bulmaktadır (Yarg. 3. HD T:18.01.2016, E:2015/15710, K:2016/207; Yarg. 2. HD T:06.03.2017, E:2015/22740, K:2017/2302; Yarg. 2. HD T:31.10.2018, E:2017/709, K:2018/12165, <https://legalbank.net/belge/y-3-hd-e-2015-15710-k-2016-207-t-18-01-2016/2553118/son+i%c5%9f+yerinden+ayr%c4%b1lma+nedeni+yoksulluk+nafakas%c4%b1>, Erişim Tarihi:08.01.2021). Öte yandan Yargıtay, haklı bir neden olmaksızın iş sözleşmesi sonlandırılan tarafı korumaktadır. Buna göre haklı bir neden olmaksızın iş sözleşmesi işveren tarafından sonlandırıldığı anlaşılan tarafın yoksulluk nafakası talebi kabul edilebilecektir (Yarg. 2. HD T:18.10.2005, E:2005/11920, K:2005/14360, https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5997#_, Erişim Tarihi:28.03.2020; Yarg. 3. HD T: 18.01.2016, E: 2015/15710, K:2016/207, <https://legalbank.net/>, Erişim Tarihi: 08.01.2021). Ancak işverenin iş sözleşmesini sonlandırırken İş Kanunu'ndan doğan haklı bir sebebe dayanması halinde hukuk düzeninin bu kişiyi iradesi ile sebep olduğu yoksulluk durumuna karşı koruması beklenemeyecektir. İş sözleşmesinin işçi tarafından sona erdirilmesi halinde ise Yargıtay, yoksulluktan kurtulmaya yeter seviyede gelir elde etmekte iken işinden kendi iradesi ile hiçbir haklı sebebe dayanmaksızın ayrılan tarafın nafaka talebini haklı bulmamaktadır (Yarg. 2. HD T:21.11.1995, E:1995/11857, K:1995/12547; Yarg. 2. HD T:16.06.2003, E:2003/7790, K:2003/8775 Bkz: RUHİ, 2010: 43). İşçinin iş sözleşmesini sona erdirirken haklı bir nedene dayanması hâlinde ise lehine yoksulluk nafakasına hükmedilmesi mümkündür (Yarg. 2. HD T:06.04.2010, E:2010/2452, K:2010/6626, <https://legalbank.net/belge/y-2-hd-e-2009-2452-k-2010-6626-t-06-04-2010/2342579/>, Erişim Tarihi:08.01.2021). Ancak iş akdinin sona erme sebebine dair kurum kayıtlarının doğruluğu, mahkeme tarafından re'sen araştırma konusu yapılmamaktadır. İşçinin iş sözleşmesini haklı nedenle sonlandırdığının dosya kapsamından anlaşılmaması hâlinde bu durum iddia üzerine araştırılmaktadır (Yarg. 2. HD T:15.12.2009, E:2008/17770, K:2009/21594, <https://legalbank.net/belge/y-2-hd-e-2008-17770-k-2009-21594-t-15-12-2009/1968692/>, Erişim Tarihi:08.01.2021).

Yargıtay iş sözleşmesinin sona ermesi ile benzer şekilde, geçerli bir mazereti bulunmaksızın gelir elde etmeyen veya var olan gelirini kendisini yoksulluğa düşürecek şekilde özensizce harcayan kişilerin de yoksulluk halini kendi isteğiyle yarattığı kanaatindedir. 2005 tarihli bir kararda bu doğrultuda, fiziki ve fikri bir engeli bulunmamasına rağmen çalışmayarak gelir elde etmeyen kişiye nafaka ödenmesi hukuka aykırı bulunmuştur (Yarg. 2. HD T:17.03.2005, E:2005/2115, K:2005/4195 Bkz: Gençcan, 2013: 1124-1126). Aynı doğrultuda Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen 2019 tarihli bir karar da tarafın iradesi ile

yoksulluğa düştüğünden bahisle nafakanın kaldırılması talebini kabul etmemektedir (YHGK T:14.11.2019, E:2017/1013, K:2019/1180, <https://legalbank.net/>, Erişim Tarihi: 08.01.2021).

Çalışmanın varlığı kadar sürekli olması da Yargıtay'ın çalışma durumunun yoksulluğa etkisinde dikkate aldığı hususlardandır (Yarg. 2. HD T: 25.10.2004, E: 2004/11412, K: 2004/12371 Bkz: GENÇCAN, 2013: 1131). Yoksulluk nafakasına hükmedilmesi için kişinin nafaka ihtiyacının da süreklilik arz etmesi gerekir. Belirli dönemleri kapsayan geçici süreli iş ilişkilerinden elde edilen gelir, kişiyi sürekli olarak yoksulluktan kurtaracak miktarda değilse nafaka talebi kabul edilmektedir (YHGK T:28.07.2007, E:2007/3-84, K:2007/95, <https://legalbank.net/belge/y-hgk-e-2007-3-84-k-2007-95-t-28-02-2007-yoksulluk-nafakasi/432430/>, Erişim Tarihi: 08.01.2021).

Yargıtay, tarafların süreklilik arz eden çalışma durumlarının yanı sıra söz konusu çalışma karşılığı elde edilen gelir miktarına da sonuç bağlamaktadır. Bu kapsamda çalışma karşılığı elde edilen ücret kavramı ve çalışan kişiye ödenebilecek en düşük ücrete karşılık gelen asgari ücret düzeyindeki gelirin yoksulluk nafakasının kabulü üzerindeki etkisi anlatılacaktır.

4.6.2.3.1. Çalışma Karşılığı Elde Edilen Ücret

Çalışma olgusuna dair yapılan belirlemede taraflardan birinin veya her ikisinin de sürekli çalışmasının bulunduğu bilgisi karar verilebilmesi için yeterli değildir. Araştırılacak ikinci husus tespit edilen çalışma karşılığı elde edilen ücrettir. Bu bakımdan dosyaya giren ücret bilgisi kişilerin yoksulluk hallerinin değerlendirilmesinde belirleyici rol oynamaktadır.

Mevcut hukuk düzeninde Anayasa m. 55 ve 4857 sayılı İş Kanunu m. 39 ile çalışma karşılığı elde edilen ücret koruma altına alınmaktadır. Mevcut düzenlemelerin sonucunda işçilere normal çalışma karşılığı ödenebilecek en düşük ücret, diğer bir deyişle asgari ücret kavramı ortaya çıkmıştır.

Çalışan nüfusun büyük bir kısmı asgari ücret düzeyinde gelir elde etmektedir. Bu durum yoksulluk nafakası talepli davalarda asgari ücret düzeyinde gelir elde edilmesinin, kişiyi yoksulluk durumundan kurtarıp kurtarmayacağına ilişkin belirleme yapılması ihtiyacını doğurmaktadır. Diğer bir deyişle, yoksulluk nafakasının gündeme gelebilmesi için boşanan taraflardan birinin yoksulluğa düşmesi durumu aranmakta ve yine taraflardan birinin ya da ikisinin asgari ücret düzeyinde gelirin olması halinde yoksulluk nafakasının belirlenmesine dair nasıl bir çözüm yoluna başvurulacağına saptanması gerekmektedir. Bu kapsamda öncelikle asgari ücret kavramı ve miktarın belirlenme süreci açıklanacaktır. Ardından tarafların asgari ücret ile çalışmasının yoksulluk nafakasının kabulüne etkileri incelenecektir.

4.6.2.3.2. Asgari Ücret İle Çalışma Olgusu

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 23. maddesinde “Çalışan herkesin, kendisi ve ailesi için insan onuruna yaraşır bir yaşam sağlayacak düzeyde, adil ve elverişli ücretlendirilmeye hakkı vardır; bu, gerekirse, başka toplumsal korunma yollarıyla desteklenmelidir.” denilmek suretiyle çalışma karşılığı elde edilecek ücrete ve miktarına vurgu yapılmaktadır. Aynı şekilde Anayasa'mız da “Ücrette Adalet Sağlanması” başlıklı 55. maddesi “Ücret emeğin karşılığıdır. Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır.” ile işçilerin ücret hakkını korumaktadır. Her iki düzenleme de temelde çalışma karşılığı ücret ödenmesi ve ödenecek ücretin hakkaniyete uygun belirlenmesini amaçlar.

Anayasa ile ücrete dair var olan hak, koruma altına alınmaktadır. Ancak somut belirlemelere tabi tutulmaması, hakka yönelik tecavüzlere vücut verebilecektir. Bu nedenle kanun koyucu 4857 sayılı İş Kanunu m. 39 doğrultusunda hazırlanan (Mahmutoğlu vd., 2017: 204) Asgari Ücret Yönetmeliği ile işçilere normal çalışma karşılığı ödenebilecek en düşük ücreti belirleme yoluna gitmektedir.

Asgari Ücret Yönetmeliği'nde asgari ücret, “İşçilere normal bir çalışma günü karşılığı ödenen ve işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarını günün fiyatları üzerinden asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücreti” şeklinde tanımlanmaktadır. Yönetmelik maddesine göre her yıl Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca oluşturulacak komisyon ile asgari ücret tutarı belirlenmektedir. Yapılacak belirlemede dikkate alınacak koşullar yönetmeliğin 7. maddesinde “Komisyon, ücretin belirlenmesinde; ülkenin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik durumu, ücretliler geçinme indekslerini, bu indeksler yoksa geçinme indekslerini, fiilen ödenmekte olan ücretlerin genel durumunu ve geçim şartlarını göz önünde bulundurur.” şeklinde belirlenmektedir. Komisyon tarafından belirlenen ücret bir sonraki yılın ilk gününden itibaren yürürlüğe girmektedir.

Asgari ücret belirlenirken tek başına işçinin temel ihtiyaçlarından yola çıkılarak miktara karar verilmektedir. Diğer bir anlatımla belirlenecek miktarda işçinin ailesi dikkate alınmamaktadır. Kanun düzenlemesinde de işçiden tekil bahsedilmesi dar yorumun ağırlıklı görüş olmasını sağlamaktadır (Mollamahmutoglu vd., 2017: 204; AK, 2015/2:276; Korkmaz ve Avsallı, 2012:156). Ancak belirlemenin işçinin tek başına yaşamadığı düşünülerek ortalama dört kişilik ailenin ihtiyacına göre yapıldığı görüşü de mevcuttur (Uzun, 2013:38; Darende, 2007).

Asgari ücrete esas alınan koşullar incelendiğinde, yoksulluk nafakasının kabulü için gerekli yoksulluk belirlenmesi ile benzer olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda asgari ücret ile çalışma veya Yargıtay'ın ifadesi ile asgari ücret seviyesinde gelir sahibi olma halinin kişiyi yoksulluktan kurtarmasının mümkün olduğu düşünülebilir.

Asgari ücret belirlenmesinde işçinin tek başına değil de ailesiyle birlikte geçinebileceği miktarın esas alındığının kabulü halinde; aileyi geçindirecek miktarın tek kişinin geçimini karşılayacak olması kaçınılmaz olup asgari ücret seviyesinde gelir sahibi olan tarafın yoksulluğa düşmeyeceğinin kabulü gerekmektedir.

Yargıtay 1995 ve 2005 tarihli kararlarında, nafaka talep eden tarafın asgari ücret düzeyinde gelire sahip olmasının nafakanın kabulüne engel olacağını belirtmektedir. Gerekçede ayrıca, düzenli ve sürekli bir gelire sahip kişinin yoksul olarak nitelendirilemeyeceğinden bahsedilmektedir (Yarg. 2. HD T:21.11.1995, E:1995/11857, K:1995/12547; Yarg. 2. HD T:26.01.2005, E:2004/15855, K:2005/768, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=8805#>, Erişim Tarihi: 23.02.2019). Aynı şekilde 2006 tarihli bir kararda da asgari ücret ile çalışmanın yoksulluk olgusunu engellediğinden bahisle nafaka talebi reddedilmiş hatta yapılan karar düzeltme başvurusunda nafaka talebinin reddi kararı yerinde bulunmuştur (Yarg. 2. HD T:09.10.2006, E:2006/2488, K:2006/8591, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>, Erişim Tarihi: 23.02.2019).

Asgari ücret miktarı belirlenirken tek bir kişiye göre belirleme yapıldığı, ailenin belirlemeye dahil edilmediği görüşü doğrultusunda hareket edildiğinde ise asgari ücret düzeyinde gelire sahip olmak; yoksulluk nafakasının takdirine engel teşkil etmeyecektir. Yargıtay'ın da genel kabulü asgari ücret düzeyinde gelirin kişiyi yoksulluktan kurtarmayacağı şeklindedir. Bu doğrultuda verilen kararlardan bahsetmeden önce 2021 yılına ait asgari ücret miktarına değinmekte fayda bulunmaktadır.

2021 yılına ait asgari ücret tespit komisyonu tarafından 2020/1 karar numaralı 28/12/2020 tarihli kararda günlük asgari ücret (119,25) yüz on dokuz lira yirmi beş kuruş olarak belirlenmiştir (Asgari Ücret Tespit Komisyon Kararı, RG S: 31350). Buna göre bekar ve çocuksuz işçi için aylık asgari ücret, asgari geçim indirimi dahil net 2.825,90 TL'dir (https://www.muhasibeweb.com/2021-yili-Asgari-Ucret-Aciklandi-6015400_, Erişim Tarihi:06.01.2021).

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) gerçekleştirdiği araştırmada 2006 ile 2018 yılları arasında yoksulluk sınırı belirlenmesi yapılmaktadır. Var olan tabloda 2018 yılı yoksulluk sınırı 7.113 TL'dir (http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist_, Erişim Tarihi:30.05.2020). Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu ise 2019 yılına dair yoksulluk sınırını dört kişilik aile için 6.543 TL, tek kişilik bekar çalışan için 3.147 TL miktarında belirlemektedir (http://www.turkis.org.tr/ocak-2019-acilik-ve-yoksulluk-siniri-d176748_, Erişim Tarihi: 09.02.2019). Aynı komisyona göre dört kişilik ailenin 2020 yılı Aralık ayı için açlık sınırı 2.598,94 TL, yoksulluk sınırı ise 8.436,27 TL şeklindedir (http://turkis.org.tr/aralik-2020-acilik-ve-yoksulluk-siniri-d478752_, Erişim Tarihi:06.01.2021).

Asgari ücret miktarı ile açlık ve yoksulluk sınırları karşılaştırıldığında arada zaman farkı bulunmasına rağmen asgari ücretin değil aileyi tek kişiyi dahi yoksulluktan kurtaracak miktarda olmadığı anlaşılmaktadır. Yargıtay da önceki kararlarının aksine YHGK kararları da dahil olmak üzere bu görüş, sürekli içtihat haline gelmiştir (YHGK T:07.10.1998, E:1998/2-656, K:1998/688; T:26.12.2001, E:2001/2-1158, K:2001/1185; T:01.08.2002, E:2002/2-397 K:2002/339; T:28.02.2007, E:2007/3-84, K:2007/95; T:16.05.2007, E:2007/2-275, K:2007/275; T:11.03.2009, E:2009/2-73, K:2009/118; T:13.05.2009, E:2009/3-165, K:2009/186, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5633#>, Erişim Tarihi:28.03.2020).

TBMM tarafından "aile bütünlüğünü olumsuz etkileyen unsurlar ile boşanma olaylarının araştırılması ve aile kurumunun güçlendirilmesi için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi" amacıyla oluşturulan meclis araştırması komisyonu tarafından 14 Mayıs 2016 tarihinde bir rapor yayımlanmıştır (Meclis Komisyon Raporu, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss399.pdf>). Söz konusu raporda asgari ücret ile çalışan kişilerin nafaka borçlarının devlet tarafından oluşturulacak fon yardımı ile ödenmesi önerisi

sunulmakta ve ilgili kurumlar tarafından bu doğrultuda çalışma yapılması gerektiğinden bahsedilmektedir (Meclis Komisyon Raporu, s.83). Ancak raporda bu öneri detaylandırılmadığı gibi ve net bir çözüm önerisi şeklinde de sunulmamıştır. Kanaatimizce nafaka borçlusunun asgari ücret veya altında gelire sahip olduğu hallerde devlet tarafından oluşturulacak fon yardımıyla nafaka ödemesi yapılması, sosyal devlet ilkesine hizmet etmenin yanı sıra bu düzeyde gelir ile çalışan nafaka yükümlüsünün de yoksul duruma düşmesini engelleyebilecektir.

YHGK kararları kapsamında eşlerden birinin veya her ikisinin de asgari ücret ile çalışması halinde gündeme gelebilecek yoksulluk nafakası başlıklar halinde incelenecektir.

4.6.2.3.2.1. Sadece Nafaka Talep Eden Tarafın Asgari Ücret İle Çalışması

Asgari ücret veya bu düzeyde gelir ile çalışmak yoksulluk nafakasının kabulüne engel değildir. Yargıtay'ın nispeten eski tarihli aksi yöndeki kararlarına rağmen son dönem içtihatları ve YHGK kararlarında istikrarlı şekilde asgari ücretin nafakaya hükmedilmesine engel olmayacağı vurgulanmaktadır. Bu başlık altında nafaka talep eden eş asgari ücret düzeyinde bir gelir ile çalışmaktayken nafaka talep edilen eşin asgari ücretten fazla miktarda ücret ile çalışması hali incelenmektedir.

İlk olarak YHGK'nın 1998 tarihli kararında asgari ücret düzeyinde gelire çalışma olgusu ve bu gelirin kişiyi yoksulluktan kurtarmayacağı açıklanmaktadır. Kararın gerekçesinde, Anayasa m. 17/1 ve m. 56/1 ile korunan sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama, maddi ve manevi varlığını geliştirme haklarından bahsedilmektedir. Söz konusu hakların uygulamadaki görünümü mahiyetinde; barınma, beslenme, giyinme, ulaşım, kültür ve sağlık amacıyla gerçekleştirilen harcamaları karşılamaya yeter düzeyde gelire sahip olmayan kişinin yoksul kabul edileceği benimsenmektedir. Asgari ücret, Anayasa ile korunan haklar ve sosyal yaşamda yer alan görünümünü karşılamaya yeterince hizmet etmemesi nedeniyle yoksulluk nafakasının kabulüne engel değildir (YHGK T:07.10.1998, E:1998/2-656, K:1998/688, <http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=72709>, Erişim Tarihi:31.05.2020). Yine YHGK tarafından 2001 tarihinde verilen kararda da asgari ücret ile çalışmanın kişiyi yoksulluktan kurtarmayacağı anlatılmıştır. Yerel mahkeme incelemesinde davalı eşin asgari ücret ile özel bir işletmede çalıştığı belirlenmiştir. Asgari ücret tutarındaki gelirin kişiyi yoksulluktan kurtarmayacağından bahisle davalı eşin yoksulluk nafakası talebi kabul edilmektedir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi (HD) ise davalı eşin düzenli bir gelirin bulunmasını yoksulluk nafakası talebinin kabulüne engel görenek yerel mahkeme kararının bu yönüyle bozulmasına karar vermiştir. Yerel mahkeme tarafından verilen direnme kararı üzerine olay Hukuk Genel Kurul'u önüne gelmiştir. YHGK kararında öncelikle 1998 tarihli YHGK kararına atıf yaparak asgari ücret ile çalışmanın kişiye yoksulluk nafakası bağlanmasını engelleyen bir olgu olmadığından bahsetmektedir. Akabinde asgari ücret ile çalışmanın davalıyı yoksulluktan kurtarmayacağı ve insanca yaşama imkânı tanımayacağı vurgulanmaktadır. Bu gerekçeyle direnme kararını yerinde bulan YHGK, nafakanın kabul kararını onamıştır (YHGK T:01.05.2002, E:2002/2-397, K:2002/339, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5997#>, Erişim Tarihi: 31.05.2020).

Yargıtay'ın asgari ücrete dair görüşü günümüzde de geçerliliğini sürdürmektedir. 2019 tarihli YHGK kararlarında (YHGK T:20.06.2019, E:2017/2424, K:2019/751, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5997#>, Erişim Tarihi:31.05.2020) da 1998 ve 2002 tarihli YHGK kararlarına atıf yapılarak asgari ücret ile çalışmanın yoksulluğu ortadan kaldırmayacağı gerekçesiyle yoksulluk nafakası talebinin kabulüne yer verilmektedir.

Asgari ücret düzeyinde gelirin yoksulluk nafakasının kabulüne engel teşkil etmeyeceği düşüncesini temellendirirken Yargıtay, asgari ücret veya bu düzeyde gelirin; beslenme, giyinme, barınma, sağlık, eğitim, ulaşım, kültür gibi maddi varlığın gelişimi için zaruri harcamaları karşılayacak düzeyde olmadığını belirtmektedir. Bu değerlendirme yapılırken günün ekonomik ve sosyal koşulları ile kişilerin ekonomik ve sosyal koşulları birlikte değerlendirilmelidir (Uzun, 2013: 40; YHGK E. 2017/1893, K. 2019/546, T. 09.05.2019, <http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=72709>, Erişim Tarihi:31.05.2020).

Kişilerden kasıt sadece yoksulluk nafakası talebinde bulunan taraf değildir. Aynı zamanda nafaka ödeyecek tarafın da ekonomik ve sosyal koşulları göz önünde bulundurulmalıdır. Nafaka kararı verilirken talepte bulunan taraf kadar karşı tarafın mali durumu da önem arz eder. Yargıtay 2. HD tarafından verilen 2019 tarihli bir kararda nafaka talep eden eş her ne kadar asgari ücret ile çalışsa da bu talebi kabul edilmemiştir. Talebin kabul edilmemesine dair gerekçede, her ne kadar nafaka talep eden eşin düzenli ve sürekli geliri bulunması nedeniyle yoksulluğa düşmediği belirtilse de dosya kapsamından nafaka talep edilen tarafın çalışmadığı, herhangi bir gelirin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle dosyada artık asgari ücret

düzeyinde gelirin yoksulluk halini engellemeyeceği düşüncesine göre karar vermek hakkaniyete aykırı düşecektir (Yarg. 2. HD T:09.10.2019, E:2019/6353, K:2019/9906, https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5997#_, Erişim Tarihi: 31.05.2020). O halde Yargıtay, asgari ücret düzeyinde gelire sahip eş lehine yoksulluk nafakasını kabul ederken diğer eşin asgari ücret düzeyinde gelirden fazla miktarda gelir elde etmesini aramaktadır.

Asgari ücret ile çalışmak yoksulluk nafakasının takdirine engel teşkil etmese bile miktar tayininde dikkate alınmaktadır. Talepte bulunan tarafın asgari ücret miktarındaki geliri çoğun içinde az vardır ilkesi doğrultusunda nafaka miktarını etkilemektedir (YHGK T:04.05.2011, E:2011/2-155, K:2011/278, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>, Erişim Tarihi:23.02.2019); Yarg. 3. HD T:27.10.2015, E:2015/8762, K:2015/16794, <https://www.hukukmedeniyeti.org/karar/79613/askari-ucet-yoksulluk-nafakasinin-kaldirilmesi-ta/>, Erişim Tarihi: 23.02.2019).

Kanaatimizce asgari ücretin yoksulluğu ortadan kaldırmadığı ve asgari ücret düzeyinde gelir sahibi olan birinin de nafaka talep edebileceği isabetli bir yaklaşımdır. Diğer bir deyişle, asgari ücret Yargıtay'ın aradığı düzenli ve sürekli gelir olgusu ile birlikte değerlendirildiğinde yoksulluk nafakasına engel teşkil edebilir; ancak ülkemizde yoksulluk sınırı ve asgari ücret benzer seviyelerde olduğundan salt asgari ücret alınması nedeniyle yoksulluk nafakası verilmeyeceği görüşü hakkaniyete uygun değildir. Bu konuda verilen mezkûr YHGK ve Yargıtay 2. ve 3. Daireleri kararları da bu düşüncemizi destekler niteliktedir.

4.6.2.3.2. Her İki Tarafın Da Asgari Ücret İle Çalışması

Tarafların asgari ücret ile çalışması, taraflardan biri lehine yoksulluk nafakası hükmedilmesine engel teşkil etmektedir. Diğer bir anlatımla, eşlerin ikisinin de asgari ücret düzeyinde gelirlerinin olması durumunda artık yoksulluk nafakasına hükmedilemeyecektir. Aksi halde böyle bir kararın hakkaniyete uygun bir çözüm olmayacağı aşikardır. Bu durumda artık asgari ücret ile çalışma kavramından uzaklaşılarak eşit gelir doğrultusunda yoksulluk nafakası değerlendirilmektedir (Ruhi, 2010: 43). 2009 tarihli bir kararda yoksulluk nafakası talep eden kadının düzenli ve sürekli gelirin bulunması ile tarafların gelirlerinin birbirine denk olması nafakanın kabulüne engel görülmüştür (Yarg. 2. HD T:13.04.2009, E:2008/4558, K:2009/7016, https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5997#_, Erişim Tarihi:30.05.2020).

Aynı doğrultuda Yargıtay'ın 2016 tarihli bir kararında da yoksulluk nafakası talebinde bulunan eş ile karşı tarafın gelirleri asgari ücret düzeyindedir. Tarafların gelirlerinin eşit olması, talepte bulunan eşin düzenli ve sürekli gelire sahip olması dolayısıyla yoksulluğa düşmeyeceği gerekçeleriyle yerel mahkemenin ret kararı bu yönüyle onanmıştır (Yarg. 2. HD T:01.06.2016, E:2015/18663, K:2016/10813, https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5997#_, Erişim Tarihi: 30.05.2020).

Yargıtay kararlarında her iki tarafın da asgari ücret ile çalışması halinde düzenli ve sürekli gelire sahip tarafın yoksulluğa düşmeyeceği ifade edilmektedir (Yarg. 2. HD T:24.10.2011, E:2010/16343, K:2011/16847, https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5997#_, Erişim Tarihi: 30.05.2020). Benzer kararlarda sürekli ve düzenli gelirin yanı sıra gelirden denklik de ret kararının gerekçesini oluşturmaktadır. Yargıtay'ın 2019 tarihli bir kararında da nafaka talebinde bulunan kadın ve nafaka talep edilen erkeğin asgari ücretle çalıştığı görülmektedir. Başkaca gelire sahip olmayan tarafların mali durumundaki denklik nedeniyle nafaka talebinin reddini yerinde bulmuştur (Yarg. 2. HD T:16.10.2019, E:2019/2007, K:2019/10211, https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5997#_, Erişim Tarihi: 30.05.2020).

Kanaatimizce her iki tarafın da asgari ücretle çalışması halinde gelirin eşitliği dikkate alınarak karar verilmesi doğru bir yaklaşımdır. Nafaka talep eden eşin asgari ücret ile çalışmasının onu yoksulluktan kurtarmayacağı kabul edilse bile nafaka borçlusunun da aynı durumda olduğu göz ardı edilmemelidir. Halihazırda yoksulluk durumunda olan kişi aleyhine nafakaya hükmedilmesi hakkaniyete aykırı olacaktır. Aksi durum zaten yoksul durumda olan eşin mali olarak daha güç duruma düşürmek anlamına gelmektedir. Yoksulluk nafakası ile nafaka alacaklısının anayasal hakları korunduğu kadar nafaka yükümlüsünün haklarının ihlal edilmemesi de gerekmektedir.

4.6.2.3.3. Sadece Nafaka Talep Edilen Tarafın Asgari Ücret İle Çalışması

Yargıtay kararlarına konu olan diğer bir durum ise nafaka talep eden eşin asgari ücret düzeyini altında bir gelire sahip olması veya hiç gelirin bulunmaması durumunda nafaka talep edilen eş de asgari ücret düzeyinde gelir ile çalışıyorsa ne yönde karar verileceğidir. Boşanmanın taraflarından nafaka talep edilen eşin asgari ücret ile çalışması hususu hakkında doktrin ve yüksek mahkeme kararları arasında görüş birliği

bulunmamaktadır. Diğer bir anlatımla nafaka talep edilen kişinin ancak kendisini geçindirecek düzeyde gelir elde etmesi halinde oluşacak duruma dair farklı görüşler mevcuttur.

Yargıtay uygulaması, nafaka borçlusu olacak eşin geliri asgari geçim düzeyinin altında olsa dahi yoksulluğa düşecek eş lehine hakkaniyete uygun miktarda nafakaya hükmedilmesini öngörmektedir (Yarg. 3. HD T:15.06.2017, E:2016/21193, K:2017/10218; Yarg. 3. HD T:08.02.2017, E:2016/11339, K:2017/958, Yarg. 3. HD T:20.09.2016, E:2016/7912, K:2016/11010, <https://legalbank.net/belge/y-3-hd-e-2016-21193-k-2017-10218-t-15-06-2017/2884276/davac%c4%b1n%c4%b1n+ev+han%c4%b1m%c4%b1+oldu%c4%9fu+daval%c4%b1n%c4%b1n+ise+asgari+%c3%bccret+ile>, Erişim Tarihi:08.01.2021). Diğer görüş ise; asgari ücret ile çalışma durumunun nafaka talep edilen eş aleyhine nafakaya hükmedilmesini engellemesi gerektiğini savunmaktadır. Bu görüşe göre; kendi geçimini asgari düzeyde sağlayamayacak eşin nafaka vermesi uygun olmayacaktır. Nafaka ödemesi ancak nafaka borçlusunun kendi geçimini asgari düzeyde sağlayacak miktarın üzerinde geliri bulunması halinde bu asgari düzeyi geçen miktardan yapılabilir. Bu şekilde takdir edilecek miktar, diğer eşin asgari düzeyde geçimini sağlamasına yeterli olmasa dahi nafaka alacaklısı eş duruma katlanmak zorundadır (Öztan, 2015:841).

Anayasa Mahkemesi'nin 2019 tarihli bir kararında davacı kadın ve dört çocuğu lehine toplam 1.000 TL nafakaya hükmedilen dosyaya dair davalının bireysel başvurusu incelenmektedir. Söz konusu dosyada nafaka yükümlüsü olan davalı eş, resmi bir kurumda işçi statüsünde çalışmaktadır. İddiaları arasında işçi olarak çalışmasına karşılık aylık 950 TL'ye tekabül eden asgari ücret gelir elde ettiği de yer almaktadır. Buna göre 950 TL asgari ücret ile çalışmaktayken aylık 1.000 TL nafaka ödemesine dair verilen kararın hak ihlali barındırdığı ve yeterli inceleme yapılmaksızın verildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunmaktadır. Yapılan incelemede sadece kolluktan alınan gelir bilgisi ile karar verildiği anlaşılmıştır. Bu nedenle söz konusu nafaka miktarının ölçülü olduğundan söz edilemeyecektir. Davalının iddiaları yeterince araştırılmaksızın verilen kararda kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğinden bahisle yeniden yargılama yapılmak üzere yerel mahkemeye dosyanın gönderilmesine karar verilmiştir (Anayasa Mahkemesi T:07.11.2019, 2016/3140 Sayılı kararı, https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5997#_, Erişim Tarihi:30.05.2020).

Söz konusu kararda asgari ücret ile çalışan davalı aleyhine nafakaya hükmedilmesi hususunda hak ihlalinin bahsedilmemektedir. Diğer bir anlatımla kararda bahsedilen husus yoksulluk nafakasının varlığına değil, nafakanın miktarına bir eleştiri getirmektedir. Yeniden yargılama yapılmasına gerekçe, nafaka miktarındaki hakkaniyetsizliktir. Bu doğrultuda Yargıtay ile Anayasa Mahkemesi'nin asgari ücret hususunda benzer görüşte olduğu sonucu çıkartılmaktadır. Nafaka yükümlüsü eşin asgari ücret ile çalıştığı sabittir. Ancak nafaka talep eden eşin gelirinin asgari ücret düzeyinden de az olması hali, nafakanın kabulünü gerektirmektedir. Yapılan incelemede taraflar arasındaki gelir durumuna dair karşılaştırma yapılmak suretiyle karar verildiği görülmektedir.

Kanaatimizce nafaka talep edilen eşin asgari ücret düzeyinde bir gelire sahip olması konusunda Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi'nin görüşleri isabetlidir. Ancak bu durumda nafaka talep eden eşin boşanma sebebi ile yoksulluğa düşecek olması gerekmektedir. Zira yüksek yargı içtihatlarında da bu yönde görüş belirtilmiştir.

5. SONUÇ

Eşler arasındaki yardımlaşma ve dayanışma yükümlülüğünün boşanma sonrasındaki görünümünü yoksulluk nafakası oluşturmaktadır. Yoksulluk nafakası TMK m. 175 hükmünde düzenlenmektedir. Madde metninde yer verilen tanımdan ulaşılan sonuca göre kanun koyucu, boşanma ile yoksulluğa düşecek eşin bu duruma düşmesini engellemek amacıyla diğer eşe maddi gücü oranında yardımda bulunma sorumluluğu yüklemektedir. Gerçekten de evlilik süresince oluşan yeni mali düzene alışan eşlerin, boşanma sonucu kendi geçimlerini sağlayamayacak hâle düşmesi engellenmelidir.

Tarafların mali durumu yoksulluk nafakası için belirleyici unsurlardan birini oluşturmaktadır. Nafakanın kabulü için talep eden eşin yoksulluğa düşecek olması olgusu belirlenirken nafaka miktarında özellikle diğer yani nafaka borçlusu eşin mali gücü dikkate alınmaktadır. Mali güç kavramından anlaşılması gereken ise nafaka borçlusunun gelir, malvarlığı ve çalışma durumlarıdır.

Ülkemizde çalışan kesimin çoğunluğunun geliri asgari ücret düzeyindedir. Bu nedenle asgari ücret veya bu düzeyde gelir ile çalışmanın yoksulluk nafakasının kabulüne engel teşkil edip etmeyeceğinin belirlenmesi önem arz etmektedir. Duruma dair doktrinde bulunan farklı görüşlerin yanı sıra Yargıtay'ın da zaman içerisinde içtihatlarında değişikliğe gittiği görülmektedir. Diğer bir anlatımla, kanun koyucunun bilinçli bir şekilde açık bıraktığı bu nokta zaman zaman farklı yorumlara tabi olmuştur.

Yargıtay içtihatlarında gerçekleşen değişiklikler ve var olan farklı görüşlerin sebebini asgari ücret miktarına dair belirlemeye konu kriterlerin, Yargıtay'ın belirlediği yoksulluk kriterleri ile aynı doğrultuda temel ihtiyaçların karşılanması esasıyla hareket etmesi oluşturmaktadır. Her ne kadar komisyon ile aynı temel esas ve kriterlerden yola çıkılsa da ulaşılan sonuç farklıdır. Yargıtay bu farklılığı konu edinen kararlarında, günün ekonomik koşullarına uygun belirleme yapılması gerektiğinden bahsetmektedir. Genel kabule göre kişilerin barınma, beslenme, giyinme, eğitim gibi kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirmek amacıyla yapacağı zaruri harcamaları asgari ücret tutarında gelir ile karşılanamayacaktır. O halde asgari ücretin yoksulluk haline engel teşkil etmemesi, nafakanın kabulünü de mümkün kılar. Ancak bu durumun yoksulluk nafakasının tarafları bakımından ayrı ayrı incelenmesi zaruridir.

Yoksulluk nafakası talebinin yer aldığı davalarda nafaka talep edilen eşin asgari ücretten fazla miktarda gelirin bulunması halinde nafaka talep eden eşin asgari ücret düzeyinde gelir elde etmesi yoksulluk nafakasının kabulünü engellemektedir.

Eşlerin ikisinin de eşit şekilde asgari ücret tutarında gelire sahip olması halinde ise Yargıtay, her iki eşin de yoksulluk durumunu nafakanın kabulüne engel görmektedir. Bir taraf lehine hükmedilecek nafaka diğer tarafın var olan yoksulluk halini arttıracaktır. Bu nedenle nafaka talep edilen eşin başkaca geliri bulunmaması halinde hakkaniyete aykırı şekilde nafakanın kabul kararı verilmesi mümkün değildir.

Nafaka talep edilen eş asgari ücret düzeyinde gelir elde ederken nafaka talep eden eşin asgari ücretin altında gelir elde etmesi hali ise artık nafakanın kabulüne engel teşkil etmeyecektir. Bu durumda Yargıtay, yoksulluk nafakasının kabul edilmesi gerektiğini vurgularken mevcut durumu miktar tayininde göz önünde bulundurmaktadır.

Mevcut durumda nafaka borçlusu eşin asgari ücret düzeyinde veya bunun altında bir gelir elde etmesi halinde sosyal devlet ilkesi gereğince oluşturabilecek fon yardımıyla belirli koşullarda nafaka borcunun ödenmesi isabetli olacaktır. Söz konusu ödemenin kişinin iradesiyle sebebiyet vermediği zaruriyet hallerinde devreye girmesi, nafaka yükümlüsünün cezai müeyyidelerle maruz kalmasını engelleyeceği gibi zaten yoksul durumda kabul edilen eşin yoksulluğunun artmasının önüne geçecektir.

Asgari ücret ile çalışma hali yargı kararlarında özellikle vurgulanmasına rağmen temelini yoksulluk hali ve yoksulluğa engel gelir kavramından almaktadır. Her yıl yeniden belirlenen asgari ücret tutarı günümüz koşullarında kişileri yoksulluktan kurtaracak miktara ulaşamamıştır. Yargıtay uygulaması da isabetli şekilde asgari ücret düzeyinde gelir elde etmeyi yoksulluğu ortadan kaldıracak bir hal olarak değerlendirmemektedir. Ancak ilerleyen dönemlerde asgari ücretin yoksulluğu engelleyecek miktara ulaştığına kanaat getirilirse kararlarda bu yönde değişiklik kaçınılmazdır. Olası değişiklik ile Yargıtay içtihatları buna mukabil gözden geçirilmeli ve her iki taraf için de oluşacak yeni ekonomik duruma dair değerlendirme yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Akıntürk, T. & Ateş Karaman, D. (2011) Aile Hukuku, Beta Yayınevi, İstanbul.
- Bozovalı, H. (1990) Mevzuattaki Son Değişikliklerle Öğretide ve Uygulamada Türk Medeni Hukukunda Bakım Nafakaları, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul.
- Camcı, Ö. (1996) Boşanma Tazminatı ve Yoksulluk Nafakası, Kazancı Matbaacılık Sanayii A.Ş., İstanbul.
- Demir, M. (2017) Türk Medeni Hukuk Öğreti ve Uygulamasında Yoksulluk Nafakası, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Dural, M.; Öğüz T. & Gümüş M. A. (2019) Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku, Filiz Yayınevi, İstanbul.
- Ergün, Z. (2009) Boşanma Davaları, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Ersöz, O. (2018) Türk Hukukunda Zina Sebebiyle Boşanma, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Feyzioğlu, F. N. (1986) Aile Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Gençcan, Ö. U. (2013) 6100 Sayılı HMK Hükümlerine Göre Boşanma Hukuku: Tazminat ve Nafaka, Yetkim Yayınları, Ankara.
- Hatemi, H. & Kalkan Oğuztürk, B. (2018) Aile Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.

- Hatemi, H. & Serozan, R. (1993) Aile Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Kılıçoğlu, A. M. (2016) Aile Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Kırmızı, M. (2016) Yargıtay Kararları Işığında Aile Hukuku Davaları, Bilge Yayınevi, Ankara.
- Köprülü, B. & Kaneti, S. (1985/1986) Aile Hukuku, İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul.
- Mollamahmutoğlu, H.; Astarlı, M. & Baysal, U. (2017) İş Hukuku Ders Kitabı, Lykeion, Ankara.
- Oğuzman, K. & Dural, M. (2001) Aile Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Öztan, B. (2015) Aile Hukuku, Filiz Kitabevi, Ankara.
- Özüğür, A. İ. (2013) Evlilik Birliğini Sona Erdiren Nedenler Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Ruhi, A. C. (2005) Nafaka Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Ruhi, A. C. (2010) Yargıtay İçtihatlarıyla Nafaka, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Saymen, F. H. & Elbir, H. K. (1960) Türk Medeni Hukuku (Cilt:III) Aile Hukuku, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul.
- Tekinay, S. S. (1990) Türk Aile Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Topçuoğlu, A.; Alptekin D. & Aksan G. (2014) Yoksulluk ve Kadın, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Velidedeoğlu, H. V. (1960) Türk Medeni Hukuku: Aile Hukuku, Sermet Matbaası, İstanbul.
- Yıldırım, A. (2014) Türk Aile Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara.
- Zevkliler, A. (1992) Medeni Hukuk, Savaş Yayınları, Ankara.
- Zevkliler, A.; Acabey, M. B. & Gökyayla, K. E. (1997) Medeni Hukuk, Savaş Yayınları, Ankara.
- Makaleler**
- Ak, A. (2015/2). "Pozitif Hukuktaki Asgarî Ücret Uygulamasının İslam Hukuku Bağlamında Analizi", İlahiyat Tetkikleri Dergisi, (44): 273-301.
- Aras, B. (2010). "Anlaşılmalı Boşanma Davalarında Tarafların Tazminat ve Nafaka Taleplerinin Karara Bağlanması", Terazi Hukuk Dergisi, V(47): 73-87.
- Arbek, Ö. (2004). "Boşanmanın Mali Sonuçları", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 54(1): 115-163.
- Ceylan, E. (2018). "Geçmişten Bugüne Yargıtay Kararlarında Yoksulluk Nafakası Talebinde Etkili Olan Unsurları Değerlendirme", İstanbul Barosu Dergisi, XCII(5): 15-32.
- Çelikaş, D. (1989). "Medeni Kanunda ve Medeni Kanun Öntasarısında Nafaka", Yargıtay Dergisi, 15(1-4): 650-703.
- Doğan, İ. (2015). "Türk Medeni Kanununun Düzenlemelerine Göre Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası", Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 35(1): 59-95.
- Ersöz, O. (2018). "Yoksulluk Nafakasının Sona Ermesi", Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, (12): 463-509.
- Ersöz, O. & Önder, G. Ş. (2018). "Evlenmenin Yokluğu", Yargıtay Dergisi, 44(3): 1059-1128.
- Hamzaçebi, M. (2002). "Türk Medeni Kanununa Göre Boşanma ve Ayrılık Hallerinde Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10(3-4): 23-48.
- Kaleli, Ş. (1978). "Nafaka ve Nafaka Davaları", Yargıtay Dergisi, 4(1-2): 115-131.
- Karamercan, F. (2013). "Boşanma Davalarında Tazminat ve Yoksulluk Nafakası Taleplerinin İleri Sürülmesi Anı ve Yargıtay'ın Görüş Değişikliğinin İrdelenmesi", Terazi Aylık Hukuk Dergisi, IIX(85): 54-57.
- Korkmaz, A. & Avsallı, H. (2012) "Türkiye'de Asgari Ücretin Hukuksal Yönü", Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, IV(2): 151-162.

Oğuz, C. (2000). "Medeni Kanun Madde 174/I ile 175 Arasındaki Farklar", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, IV: 23-37.

Oktay Özdemir, S. (2015). "Türk Hukukunda Boşanma Sisteminde Revizyon İhtiyacı", Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, XXXV(1): 29-46.

Okyar Karaosmanoğlu, D. (2016). "Yargıtay Kararları Işığında Yoksulluk Nafakası Ödeme Yükümlülüğünün Şartları ve Ortadan Kalkması", İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Özel Sayı), XV(2): 421-434.

Öztan, B. (1969). "Batıl Evlenmelerde Eşlerin Durumu", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 26(1): 193-215.

Özlük, B. (2018). "Modern Nafaka Düzenlemeleri ve Türk Hukukunda Revizyon Gereği", *Terazi Hukuk Dergisi*, 13(147): 40-47.

Serim Arkan, A. (2007). "Yoksulluk Nafakası", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 65(1): 285-302.

Ünsal, Y. (2016). "Nafaka Çeşitleri ve Koşulları", İstanbul Barosu Dergisi X(5): 204-223.

Yıldırım, A. (2016), "Yoksulluk Nafakası ve Yoksulluk Nafakasında Süre Sorunu", Legal Hukuk Dergisi, XIV(157): 59-88.

Yağcı, K. (2018). "Yoksulluk Nafakasında "Süresizlik" Sorunu", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 76(1): 323-358.

Tez ve Projeler

Uzun, M. (2013). "Türk Medeni Kanunu ve Yargıtay Kararları Kapsamında Yoksulluk Nafakası", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Topkaya, Ş. (2017). "Yoksulluk ve İştirak Nafakası", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Sempozyum/Konferans/Bildiri

Ersöz O. (2019). "Yoksulluk Nafkasının Koşulları", 2.Uluslararası Sosyal Bilimleri Kongresi (USBİK 2019), Tam Metni Kitabı, 2019, ss. 1225-1237, Nevşehir.

İnternet Kaynakları

THS, Türk Hukuk Sitesi, Yeliz Darende, "Asgari Ücretle Çalışıyor Olmak Yoksulluk Nafakası Bağlanmasına Engel Midir?", Türk Hukuk Sitesi (23 Mart 2007), http://www.turkhukuk sitesi.com/makale_545.htm

TEPAV, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, Ülker Şener, "Kadının Yoksulluğu", (Eylül 2009), https://www.tepav.org.tr/upload/files/1271312994r5658.Kadin_Yoksullugu.pdf

TDK, Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr>

Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=5997#>

Mevzuat Bilgi Sistemi, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf>

Karar İçeriği, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>

İHD, İnsan Hakları Derneği, <https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannames/>

Legal Yayınevi, <https://legalbank.net/>

TBMM, Türkiye Büyük Millet Meclisi, https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf

RG, Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/12/20191227-21.pdf>

Güncel Muhasebe Haberleri, <https://www.muhasweb.com/2021-yili-Asgari-Ucret-Aciklandi-6015400>

TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>

TÜRK-İŞ, Türkiye İşçi Sendikaları Federasyonu, <http://www.turkis.org.tr/OCAK-2019-ACLİK-ve-YOKSULLUK-SINIRI-d176748> http://www.turkhukuk sitesi.com/makale_545.htm

